

явяват на м-ръ председателя: „до идущата пролът ние не можем да предприемем нъкакви настъпателни операции. Ние ще бждем само принудени да извадим войскитъ си на позициитъ и да ги изложимъ по този начинъ на студъ и влага“.

Отъ втори януарий нашата делегация непрестанно обсъжда въпроса за продължаването или за скжсването на преговоритъ. Десетъ дена непрекъснато се размънятъ телеграми между делегацията и м-ра на външнитъ работи, въ които се за сѣга само тази тема; скжсването може да стане всѣки денъ и всѣки часъ. На 2 януарий председателятъ на делегацията съобщава (№ 25) въ София: „Всички съюзници ще заявимъ писмено за скжсване преговоритъ за мира следъ подаването нотата на силитъ въ Цариградъ. Уведомете генералъ Савовъ да бжде готовъ“.

Следнитъ телеграми показватъ, че кореспонденцията между София и Лондонъ, презъ разглеждания периодъ, засѣгатъ главно този въпросъ. Гешовъ до д-ръ Даневъ, 24.XII. № 2451: „Съгласенъ съмъ да скжсате“; д-ръ Даневъ до Гешовъ, 25.XII № 5392: „Великитъ сили съветватъ да не скжсваме“; Гешовъ до Даневъ; 28.XII 2477; „Царьтъ и Савовъ настояватъ да подновимъ военнитъ действия“; Даневъ до Гешовъ 5465: „Силитъ съветватъ да не скжсваме“; 3.I № 16 — сжщо; 10.I Даневъ до Гешовъ: „Поради събитията въ Цариградъ умѣстно е да скжсваме“; 12.I. Даневъ до Гешовъ: „Нека почакаме отговора на Турция до силитъ“; 12.I № 169: „Изглежда, че трѣбва да скжсваме“. Този въпросъ, впрочемъ, е занимавалъ и по-рано непрекъснато дветъ първи лица отъ управлението“. На 19.XII Даневъ телеграфира Гешову (№ 5299): „Възможно е скжсването да повлияе до нѣкжде за по-скорошното сключване на мира“. Сжщия денъ, обаче, (№ 5308) той изказва своето опасение отъ това решение: „Ромънитъ ще увеличатъ исканията си, а съюзницитъ ще искатъ измѣнението на договора“. На следващия денъ Гешовъ успокоява Даневъ (№ 2431): „Духътъ и здравето на войскитъ отлични. Армията съ нетърпение чака новитъ военни действия. Новитъ турски войски сж тълпи“. И Даневъ, окураженъ, телеграфира на м-ръ Гешовъ: (№ 5363) „Предстояще е скжсването“ и т. н.

М-ръ председателятъ дава на делегацията ежедневно най-разнообразни сведения, но нито веднъжъ не прави поне една далечна алюзия за едно отъ най-важнитъ и компетентни мнения, което обуславяше продължаването на преговоритъ. Една такава решаваща преценка на генералитета за невъзможността да се воюва — не може да се забрави, особено, когато тя е била въ такава органическа връзка съ решението, което е предстояло да се вземе въ Лондонъ. Този фактъ, замълчаването, би могло да се обясни само по единъ начинъ, че м-ръ председателятъ не е ималъ волята да се противопостави на заповѣдта на царя — да се започне отново войната — чрезъ противното мнѣние, изказано отъ тия, които щѣха да водятъ тази война. М-ръ Гешовъ е знаелъ, че това би предизвикало злобата на царя, достатъчно голѣма, за да залѣе и единъ м-ръ председателъ. Той е мълчалъ. На 13 януарий, когато преговоритъ — следъ десетки отлагания, бѣха вече фактически скжсани и слуховетъ за това обезпокояватъ всички — началникъ-щаба на главната квартира се принуждава да се яви лично и да заяви на м-ръ председателя, че това не бива да става, понеже войницитъ безцелно ще мратъ на открита позиция. Едва тогава м-ръ Гешовъ се решава да предаде на нашата делегация мнението на генералъ Фичева заедно съ мнението на всички генерали, изказано единодушно преди десетъ дена. Защо го съобщава? „Да го знаете въ навечерието на скжсването преговоритъ, може би“ (№ 83). Делегацията нарича това сведение „пълна изненада“, като протестира, че ней е съобщено по-рано. Сега то идва вече много късно. Нѣщо повече: председателятъ на делегацията телеграфира на м-ръ председателя (15.I № 196): „Ако знаехъ мнението на генералитъ, щѣхъ да действамъ иначе, даже и при измѣнилото се положение въ Цариградъ“.

Това, което последва веднага, потвърждава, че единствено страхътъ и нерешителността сж принудили м-ръ председателя да мълчи толкова дълго време. Току що узналъ за съобщенитъ въ Лондонъ мнения на генералитъ и на началникъ-щаба на главната квартира, царьтъ праща своя началникъ на кабинета да съобщи на м-ръ председателя, че е „дълбоко възмутенъ отъ недостойното и предателско изявление на генералъ Фичевъ, което вие имахте слабостта да съобщите на Даневъ. Предвиждамъ, че честта на нашата страна е тежко и безвъзвратно компрометирана. Искамъ завръщането на делегацията отъ Лондонъ“.